

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Невяна Фесчиева д.м.

за дисертационния труд

на тема:

„Роля на медицинската сестра в процеса на кръводаряване“

за придобиване на ОНС „доктор“

по област на висше образование: 7.Здравеопазване и спорт,

професионално направление: 7.4. Обществено здраве

и научна специалност „Управление на здравните грижи“

Със Заповед № Р-109-271/27.07.2020 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р П Стоянов“ – Варна на основание на Протокол № 1 от заседание на Научното жури съм определена да представя становище по процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ на Милена Милчева Тодорова, докторант на самостоятелна подготовка към Медицински Университет „Проф. Д-р П. Стоянов“ – Варна, Факултет „Обществено Здравеопазване“, Катедра „Здравни грижи“, по област на висше образование: 7.Здравеопазване и спорт, професионално направление: 7.4. Обществено здраве, научна специалност „Управление на здравните грижи“.

Кариерно развитие на докторантката. *Образование.* През 1992 г. завършва Природо-математическа гимназия – Шумен; през 1992-1995 г. в ПМП/Медицински колеж-Шумен се дипломира с професионална квалификация „медицинска сестра“. През 2001-2003 г. получава диплома „бакалавър“ по Социални дейности от Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методи“. През 2013-2015 г. придобива магистърска степен по „Управление на здравните грижи“ от МУ-Варна. През 2018 г. е зачислена в докторска програма „Управление на здравните грижи“ към Катедра „Здравни грижи“ на МУ-Варна като докторант в самостоятелна форма на обучение. Въз основа на Доклад на ръководителя на същата катедра и решение на ФС на ФОЗ (Протокол № 153/21.07.2020г.) със заповед № Р-109-271/27.07.2020 г на Ректора на МУ-Варна е отчислена с право на защита.

Трудовият ѝ път след дипломирането като медицинска сестра протича в МБАЛ-Шумен: в Детско отделение (1996-2000г.), Неонатологично (2000-2006 г.) и най-дълго в

отделение по трансфузионна хематология (2006-2017г). През 2017 г. след успешен конкурс е назначена за асистент в Катедра „Здравни грижи“ във Филиал-Шумен на МУ-Варна. През годините чрез участие в множество курсове за следдипломно обучение е повишавала своята професионална квалификация.

Ползва английски език. Членува в БАПЗГ, Европейската асоциация по обществено здравеопазване.

Оценка на дисертационния труд

Описателна характеристика

Дисертационният труд е написан на 165 страници и структуриран в пет основни глави. Съдържа 87 фигури, 10 таблици и 4 приложения. Списъкът на използваната литература съдържа 172 заглавия, от които 50 на кирилица, 105 на латиница и 19 интернет източника.

Дисертацията е свързана с проблема кръвопреливане, един сравнително нов в историческото развитие на медицината метод и по-конкретно с търсене ролята на медицинската сестра в предхождащия го процес на кръводаряване. Тази тема се вписва в проблемния кръг на сестринските/ здравни грижи, не е била обект на научно проучване до сега и нейното разработване е актуално с оглед усъвършенстване на един променящ се социално-медицински процес. За избора на тема, предполагам, има значение и дългогодишната работа на Милена Тодорова в отделение по трансфузионна хематология.

Докторантката е фокусирала литературния си обзор към кръводаряването като биосоциално явление и организация, области, в които по-нататък ще разположи конкретното си емпирично изследване. В обзора тя показва умение да проучва и обобщава литературни източници, в резултат на което представя едно добро изследване на традициите и организацията на кръводаряването в различни по своето обществено развитие държави. Изводите от литературния обзор са основа на целеполагането на дисертационния труд.

Целта е ясно определена: Да се проучи ролята на медицинската сестра в процеса на кръводаряване, като се анализира обществената нагласа към акта на донорството и се предложат възможности за оптимизиране на конкретни сестрински дейности.

За изпълнение на целта са поставени осем задачи, пет от които проучвателни върху процеса на безвъзмездното и доброволно кръводаряване, обществената информираност за него и приемливост, както и участието на сестрата в организацията и работата с кръводарителите. Останалите три задачи са в областта на организационното

моделиране: създаване на *Модел на професионално поведение на медицинската сестра* при работа с кръводарителя; разработване на *Алгоритъм за добра здравна грижа на медицинската сестра*, работеща в Трансфузионната мрежа (ТМ) и изработване на помощни средства за привличане и задържане на донорите. Броят на задачите би могъл да се намали чрез сливане на близките по тематично съдържание. Формулирани са три изследователски хипотези.

Методологията е много добре представена. Подробно са описани обект и обем на проучването, критерии за включване, признаци на наблюдението за всяка от групите респонденти:

- кръводарители, даряващи кръв в ТМ в София, Варна, Шумен, Търговище, Добрич, Силистра- общо 229;
- реципиенти-пациенти, хоспитализирани в избрани лечебни заведения в същите градове-общо 248;
- медицински сестри, работещи в ТМ в същите градове-общо 40.

Приложените изследователски методи: анкетен, документален, исторически и набор от статистически процедури са адекватни на поставените цел и задачи. Акуратно са представени логически последователните етапи на организацията на проучването. Инструментарият, специално разработен за всяка група респонденти, отразява вижданията на докторантката и отговаря на поставените задачи. Така разработената методология предполага надеждност на получените резултати и показва възможностите на докторантката да планира и провежда самостоятелна изследователска работа

Оценка на резултатите и приносите.

Резултатите са представени съобразно поставените задачи и са обособени в два раздела. Характеризирани са отделните групи респонденти, като са впечатляващи високите мотивираност и образованост на донорите (по равно с висше и средно образование и само 5% са с основно образование). Най-честа причина за кръводаряване е нуждата на роднина или близък - почти 60%. „Желанието за изграждане на имидж на спасители на живот“ (64,63%), както и „за морална обществена подкрепа“ (30,13%) са двата най-силни вътрешни мотиви на донорите за безвъзмездно даряване на кръв. Изпъква значението и на „социалното заучаване“, т.е. следване примера на обществено-значими личности (38% при донори, 24,90 % при реципиенти, 10% при сестри). Този резултатно използван метод при общественно-здравни кампании по света, все още е недостатъчно популярен у нас. Влиянието на медиите върху желанието за кръводаряване се оценява високо главно от донорите - 40,17 %. Материалният стимул би могъл да

допринесе за обезпечаване на необходимите кръвни продукти чрез повишаване на мотивацията за кръводаряване (реципиенти 52,66 %, медицински сестри 37,5 %, донори 20,09 %).

Изведени са водещи причини за нежеланието за кръводаряване, посочени от респондентите: страх от процедурата, страх от заразяване. Сравнени са отговорите на донори, реципиенти и медицински сестри, което в някои случаи е удачно, но в други е неподходящо и ненужно, поради коренно различните позиции, в които се намират, напр. мотивация за даряване на кръв при донори и при реципиенти.

Получени са данни за реална и възможна роля на медицинската сестра в ТМ. Медицинската сестра е източник на информация за кръводаряване, особено за донорите (60%), медиатор е между тях и реципиентите, има решаващо значение за осигуряване на достатъчно количество безопасна кръв, прилагана при хемотрансфузия.

Въз основа на конкретни данни и собствени разбирания, докторантката е разработила *Модел на професионално поведение на медицинската сестра* при работа с кръводарителя и *Алгоритъм за добра здравна грижа на медицинската сестра*, работеща в Трансфузионната мрежа, както и помощни материали за задържане и привличане на нови кръводарители. Всички те са насочени към подобряване качеството на здравните грижи в процеса на кръводаряване, разчитат на разширените компетенции на медицинската сестра, работеща в ТМ да провежда обучение и здравно възпитание, насочено към младите хора по проблемите, свързани с даряване на кръв. Доброто качество на цитираните разработки е гаранция за тяхната приложимост в практиката.

Изводите и препоръките произтичат от резултатите на дисертационния труд. Авторефератът отразява точно неговите най-съществени страни. Във връзка с дисертацията са направени четири пълнотекстови публикации в български списания. Изразявам съгласие с представените приносите, които са както с теоретико-познавателен, така и с практико-приложен характер.

Лични впечатления. Ас. Милена Тодорова според мен бързо се адаптира към академичната среда, проявява се като много добър курсов ръководител, загрижен за учебния напредък и професионално възпитание на студентите. Работи упорито за своето развитие в научно отношение.

Заклучение.

Дисертационният труд **„Роля на медицинската сестра в процеса на кръводаряване”** е разработен на актуална тема, добре поставен и изпълнен като научно изследване, лично дело на докторантката, има приноси с познавателен и практико-

приложен характер, както и предложения за нов тип организационно планиране. Дисертационният труд по тематика и изпълнение е в тенденциите на съвременното сестринство за разширяване ролята на медицинската сестра, съответстващи на нейното по-високо образование. Приносите и потенциалът за приложение на предложенията са в областта на управление на здравните грижи. С тази си характеристика трудът напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ПРАС на МУ-Варна. Убедено давам положително становище на дисертационния труд и предлагам на членовете на Научното жури също да гласуват положително на ас. **Милена Милчева Тодорова** да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Управление на здравните грижи”.

15.09.2020 г

Член на НЖ:

доц. Н. Фесчиева, дм